

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง “กลไกทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนวิถีชีวิตชุมชนไทลื้อ บ้านป่าแหม หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลไกทางวัฒนธรรม ไทลื้อบ้านป่าแหมที่ขับเคลื่อนชุมชนในมิติต่างๆ และเพื่อศึกษากลไกทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนวิถีชีวิตชุมชนไทลื้อบ้านป่าแหม โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือด้านกระบวนการ มีการประชุมกลุ่ม จัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายในชุมชนโดยการนำเสนอข้อมูล หรือสรุปข้อมูลแสดงความคิดเห็น เป็นการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร มีสมุดบันทึก ใช้ในการบันทึกการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม เป็นเครื่องมือที่ดีในการทบทวนความจำเพื่อประโยชน์ในการเชื่อมโยงข้อมูลแต่ละกิจกรรม ให้เกิดความต่อเนื่อง และการนำไปใช้ การใช้เส้นแบ่งเวลา (Timeline) วิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน การใช้ปฏิทินฤดูกาล เป็นการลำดับกิจกรรมในชุมชน เพื่อทราบถึงประเพณีและอาชีพในแต่ละเดือนของชุมชน การใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นให้เชื่อมโยง และลำดับความคิดที่หลากหลายมุมมอง เพื่อใช้สรุปหรือสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัยและชุมชน ในการดำเนินงานร่วมกันของทีมวิจัยกับชุมชนได้มีการวางแผนและออกแบบกิจกรรม โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทีมนักวิจัยครู กศน. และทีมนักวิจัยชุมชน ตลอดจนพี่เลี้ยงกลไกที่คอยสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีกิจกรรมในระยะที่ 1 จำนวน 5 เวที 9 กิจกรรม และกิจกรรมในระยะที่ 2 จำนวน 7 เวที 11 กิจกรรม เริ่มดำเนินงานวิจัยตั้งแต่วันที่ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2560 ถึง 31 ธันวาคม 2561 ขยายเวลาในการดำเนินงานวิจัยเพิ่มเติมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึง 30 เมษายน 2562

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยทีมนักวิจัยและชุมชนมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ โดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง ใช้กระบวนการกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็น สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน ในทุกขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรม ร่วมกับทีมวิจัย เพื่อตรวจสอบและจัดหมวดหมู่การดำเนินงานตามกิจกรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นการศึกษา 3 ประเด็น ประกอบด้วย ด้านประวัติศาสตร์ไทลื้อ ด้านประเพณี ความเชื่อ กิจกรรมทางสังคม และด้านวิถีการดำเนินชีวิต

ผลการศึกษาพบว่า จากการดำเนินงานวิจัย พบว่า กลไกทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตชาวไทลื้อ ด้านประวัติศาสตร์ชาวไทลื้อ คือ การถ่ายทอดเรื่องราวแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การย้ายถิ่นฐาน และการสืบเครือญาติของชาวไทลื้อ ตลอดจนการบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้

กลไกทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมในการขับเคลื่อน ด้านประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมทางสังคมของชาวไทลื้อ ได้แก่ ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ วัฒนธรรมด้านการแต่งกายแบบไทลื้อทั้งชายและหญิงที่มีความเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงภาษาไทลื้อ ที่ใช้พูดคุยสื่อสารเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมบวงสรวงเทวดาเมืองมาง และการเลี้ยงผีปู่ย่า ซึ่งมี รูปแบบแนวทางการปฏิบัติที่มีแบบแผน โดย

ยึดถือแนวทางการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีมาแต่บรรพบุรุษ เป็นประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชาวไทลื้อ และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการยึดถือแนวปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมทางสังคม ตามความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพรัก ความกตัญญู

การขับเคลื่อนวิถีชีวิตชาวไทลื้อให้คงอยู่คู่สังคมไทย มีแนวทางในการดำเนินงานคือการส่งเสริมด้านการแต่งกาย และการพูดภาษาไทลื้อ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชาวไทลื้อ และเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสามารถดำเนินการได้ โดยการถ่ายทอดความรู้ การสืบสาน จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่น โดยยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม การให้การยอมรับซึ่งกันและกัน การยอมรับ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ของไทลื้อให้แก่บุคคลที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ตลอดจนการเผยแพร่ความเป็นไทลื้อให้คนทั่วไปได้รู้จัก